

1. mai 1952.

Rett som det er blir det spørsmålet
stillet oss:

Hvorfor feirer dere stadig 1. mai?

Har dere ikke fått 8 timers dagen?

Er det noen grunn til å feire 1. mai nå når
kravene er ført fram til seier ?

Det er ingen som spør oss hvorfor vi feirer
17. mai. Også 17. maidagens krav er ført fram
til seier. Vi har gjenvunnet vår frihet og
selvstendighet.

Når vi feirer både 1. og 17. mai, så
er det da heller ikke for bare å minnes det som
var. Det er for å markere at vi vil verge det
vi har vunnet og fordi vi vil stadig videre
fram. Vi vil bygge landet vårt til et stadig

-2-

bedre hjem for det norske folket og vi vil gi
dette folket større frihet og selvstendighet.

Det er en veg som fører trygt framover
mot dette målet.

Det er å bygge på solidariteten mellom
menneskene.

Kongstanken - den bærende idé - i
arbeiderbevegelsens reising, var og er
solidariteten. Den sprang ut av den bitre kjenns-
gjerning at hver for seg var arbeiderne forsvars-
løse, vergeløse. Bare ved å stå sammen kunne de
verge seg. Var det noe rart eller merkelig at
ubrytelig solidaritet ble det store budet for
alle undertrykte mennesker?

Det ga håp der hvor alt hadde vært svart og trist. Det ga livet innhold og mening, kort sagt menneskeverd og åndelig reising.

Solidariteten har vært en mektig løftestand for arbeiderne i verden over. Tenker vi oss 50 år tilbake i tiden og sammenlikner med forholdene i dag, er utviklingen likefram fantastisk. Mannen eller kvinnen fra 1900 vil ikke kjenne Norge av 1952 igjen. Først og fremst fordi arbeidernes, småbrukernes og fiskernes levevilkår er blitt så sterkt forbedret.

Det er solidaritetens triumf vi opplever.

En oppgave overskygger i dag alle andre. Å trygge freden. Vårt håp og vår drøm er at det skal lykkes å skape en slik solidaritet også mellom landene og at det gir grunnlag for en varig fred.

Da det nazistiske Tyskland forsøkte å tilkjempe seg verdensherredømmet, sviktet samholdet mellom de andre land. Stykke for stykke forsynte Hitler seg av Europa, mens de andre nasjoner lot det skje. Men da truslen ble overhengende, også for demokratiets eksistens, tvang det fram et solidarisk samarbeid, et fellesskap i forsvar, en ny internasjonal solidaritet. Det ble en felles oppgave å slå

angripernasjonene tilbake. I kampen på liv og død ble samhold den eneste redningen.

Alle hadde vi håpet at fellesskapet under krigen skulle danne grunnlaget for å bygge en ny og bedre verden når krigen var slutt. En verden organisert til fred og samarbeid. De forente Nasjoner - ga oss nytt håp og ny tro. Men da det voldsomme trykket utefra opphørte, var ikke viljen til samarbeid ~~ikke~~ sterk nok. De som hadde vært allierte i krig, gled fra hverandre og står nå som motstandere. Det har ført til en ny spenning i verden, en ny krigstrussel. Gjensidig mistenksomhet førte til opprusting. Verdensorganisasjonen F.N. ble tildels lammet i sin handlekraft av sine egne medlemmer. Det store lyspunkt har vært og er at den lynsnart og

effektivt klarte å stanse angrepsaksjonen i Korea.

Spenningen og truslen om angrep har skapt en ny solidaritet - mellom de vesteuropeiske demokratier, Kanada og Amerikas forente stater. Atlanterhavspakten er det nye sterke uttrykk for en solidaritet mellom nasjoner som vil verge sin livsform, sin selvstendighet, sin fred. Atlanterhavspakten bygger på det enkle, men grunnleggende bud : En for alle og alle for en.

Resultatet har hittil vært oppmuntrende. Samarbeidet mellom demokratiene har stanset angripernasjonene og har ført til at spenningen er avtatt noe. Vi vet enda ikke om det er forbigående eller varig. Det vi vet er at det er krig og uro i en stor del av verden og at fremtiden er uviss og farlig.

I mange land er friheten knust under diktaturet. Mange steder i verden er det fare for at uforutsette og overraskende begivenheter kan tenne krigsfaklen. Det stiller oss overfor oppgaver som kaller på all vår energi, all vår tålmodighet og all vår fredsvilje. Vi må være med å gjøre A-pakten så sterk at det betyr livsfare for dem som vil angripe. Men vi må samtidig stadig legge all vår kraft i forsøkene på å komme i gang med reelle forhandlinger mellom øst og vest, og vi må støtte et hvert tiltak som kan trygge freden. Det må ikke herske skygge av tvil om Norges stannpunkt på disse avgjørende punkter.

Som et ledd i dette arbeid er det at Norge vil støtte arbeidet for å hjelpe de underutviklede land. Fattigdom og nød betyr alltid en alvorlig fare, både for freden og friheten. Arbeiderbevegelsen i Norge har tatt denne saken opp, ut fra det grunnsynet som er uttrykt i vårt 1. mai-manifest :

" Den frie arbeiderbevegelsen i alle land må i stigende grad være seg sin internasjonale karakter bevisst. Den må utvikle sin internasjonale samkjensle og den må øke sin styrke og sin salgkraft ved å stå sammen.

Toleranse, solidaritet og fellesskapskjensle, på tvers av landegrenser, raser og religioner, er en del av den demokratiske sosialismens

innhold. Disse egenskaper setter den fri arbeiderbevegelse opp mot dikatur, voldsmentalitet og imperialistisk underkueelse, som sitt konstruktive bidrag til virkelig og varig fred!

Jeg er overbevist om at både Regjeringen og Stortinget vil støtte opp om Norges hjelpeaksjon for de underutviklede land. Det kan nok sies at Norge kan ikke gjøre noe storverk alene, på dette området. Men det som er viktig er at et lite land som Norge ~~gjør sin del~~ gjør sin del. Det innebærer en appell til alle de andre land om å følge vårt eksempel. Kunne vi gi støtet til en samlet hjelpeaksjon, ville vi ha nådd et skritt framover på en vanskelig veg.

I alle de store land er det sikkert millioner av mennesker, som ville være lykkelige over å få være med i en slik positiv arbeidsoppgave. Og det er denne viljen til fredelig oppbyggingsarbeid som det gjelder å mobilisere. Å mobilisere mot fattig dom og nød er å mobilisere for fred. Det er internasjonal solidaritet ført ut i handling.

Vår store dikter fra krigsårene, Nordahl Grieg, har uttrykt det bedre enn noen annen:

Krig er forakt for liv.

Fred er å skape.

Kast dine krefter inn :

døden skal tape!

De fem lange og tunge okkupasjonsårene lærte nordmenn å stå sammen. Aldri har solidariteten mellom landsmenn vært større og sterkere enn i disse årene. Da Norge ble fritt igjen var vi enig om å fortsette denne linjen. Vi ville gå sammen om å bygge Norge opp igjen. Vi sa også villig til å ta hver vår del av byrdene og ~~vi~~ lovet ^{vi} hverandre i Fellesprogrammet å jevne ut klasseforskjellen og dele samfunnets goder mer rettferdig. Det er denne linjen som er fulgt i alle etterkrigsårene. Det er solidariteten mellom nordmenn ført ut i handling. Det har ikke vært en politikk til fordel for en enkelt gruppe eller klasse, men en politikk til fordel for folket og landet som helhet. Den solidaritetstanke som arbeiderbevegelsen bygger på er ført videre til å omfatte ~~gjens~~ hele folket.

De første maidemostrasjoner var preget av arbeidernes undertrykte stilling. De hadde den gang en umenneskelig lang arbeidsdag, de hadde ikke stemmerett, ikke medbestemmelsesrett over egne lønns- og arbeidsvilkår, ikke ferie og ingen arbeidervernlov. Nesten alle de sosiale reformer vi tar som en selvfølge i dag, var ukjent den gang.

Gjennom 50 år har arbeiderbevegelsen tilkjempet seg menneskerettigheter, og det er den ubrytelige solidaritet i fagforeningene som har ført til dette resultat. Det er nok noen som mener at det ikke er så nødvendig nå lenger. De ville høste bitre erfaringer og om deres syn skulle få tilslutning. Det er den styrke

(13)

fagorganisasjonen har, som har skapt den balanse som hersker i det norske samfunnet i dag. Det er den som har gjort det mulig å lette byrdene for småkårsfolket og å legge dem i sterkere grad over på dem som har økonomisk evne. Denne utjevningen fører til en langsom omforming av samfunnet.

Det finnes dem som håner uttrykket "velferdsstaten!" Vi erklærer med stolthet at vårt mål er å bygge opp et samfunn hvor alles velferd - ikke bare de få økonomiske uavhengige - skal trygges og sikres i stadig større grad.

En slik samfunnsutvikling omformer etter hvert også menneskene. Arbeiderne sto en gang i direkte kamp mot samfunnet, fordi samfunnsmaskineriet

(14)

av en liten

ble behersket av overklassen og nyttet mot arbeiderne. Det måtte skape kampmentalitet mellom klassene. Nå har arbeiderne så stor innflytelse over samfunnsmaskineriet at det kan nyttes til beste også for arbeiderne. Det skaper vilje til samarbeid. I det øyeblikk en kan sørge for en rettferdig fordeling av samfunnets goder, vil alle gode krefter bli interessert i å øke mengden av samfunngodene slik at det kan bli mer å fordele, til beste for alle samfunnets medlemmer.

Når vi i dag går inn for å øke produksjonen ved alle bedrifter og i alle næringer, så er det ikke for at denne økingen skal komme enkelte til gode, men for at det skal bli mer til fordeling på oss alle.

Det er klart at dette ikke går for seg uten kamp og strid. Vi hører fra de næringslivetenes drivenes side ustanselig sut og klage over at de ikke får beholde så mye av produksjonens resultater som de mener de har krav på. Og vi hører fra den annen kant at de synes de får for lite.

Det er en overmåte vanskelig avveiing som her må finne sted. Det tar lang tid å omforme et samfunn og det tar lang tid å omstille menneskene. Det vi kan dokumentere er at de norske bedrifter gir pene overskudd, men at disse overskudd ikke som før kan utdeles til aksjonærene i form av store ~~knekk~~ aksjeutbytter. Mens 50 prosent av de samlede disponible inntekter går til lønninger går bare 1 prosent til aksjeutbytte. Det som skjer er at bedriftene konsoli-

deres ved at store belöp nyttes til avskrivninger, reservefond og moderniseringer. Det er den mest effektive måte å underbygge bedriftenes motstandskraft på, det vil si, å gjøre dem til en trygg arbeidsplass for alle dem som på en aller annen måte er knyttet til dem. Og det er også den fremgangsmåte som vil gjøre det mulig for bedriftene å holde lønningene oppe og å øke dem. Det er et forsök på å skape solidaritet også mellom bedrift og arbeider til beste for begge parter og dermed for samfunnet.

Det har vært oppmuntrende at det har vært mulig å samle alle partier om den ene store oppgave: Utbyggingen av Nord-Norge, Riktignok ble planen

hånet og bekjempet til å begynne med, men etter hvert gikk det opp også for motstanderne at det var en stor nasjonal oppgave en sto overfor og at et samlet solidarisk løft var nødvendig og riktig. Nord-Norge-planen er ikke noe isøvert tiltak.

Den er et ledd i det store arbeid som stadig pågår for å bygge landet vårt rikere og lykkeligere, og den vil bli etterfulgt av en landsplan for utbyggingen av det øvrige land.

Vi står i virkeligheten midt oppe i en utbyggingsperiode av store dimensjoner. Etter hvert som Maidagens krav gjennomføres melder det seg nye oppgaver. I pakt med utviklingen flytter vi milepelene fremover. I dag er det vi som bygger landet og vi bygger på det solide fundament: Samhold og solidaritet.

Vi appellerer til det norske folket om å være med i dette store arbeid som skal trygge fremtiden for Norge og folket som bor her. I l.mai-manifestet er oppgavene uttrykt slik : Vi må samle alle progressive krefter om en dristig og konstruktiv reformpolitikk på det økonomiske, sosiale og kulturelle område. Det gjelder både å verne om det som er oppnådd og å fortsette omformingene av samfunnet steg for steg i den demokratiske sosialismens tegn."

Vi står i dag midt oppe i en bitter strid om samfunnets rett og myndighet til å regulere det økonomiske liv. Det er ikke noe merkelig at det står bitter strid om disse grunnleggende prinsipper.

Her tórner det sterke økonomiske interesser mot hverandre og det gjelder retningslinjene for den politiske utvikling i Norge for år fremover. Skal vi bygge videre på solidaritetslinjen og søke å trygge alle nordmenns velferd , så må samfunnet ha rett til å regulere også det økonomiske liv. Bare på det grunnlag kan vi appellere til landsmenn om å øke innsatsen - til gagn og glede for alle som arbeider og lever i Norge.

Forslagene til prislov og rasjonaliseringslov er blitt mött med forbitret motstand fra næringsorganisasjonenes side. Etter at komiteen har arbeidet med forslagene i over 4 år - med stadige utsettelse etter krav fra næringsorganisasjonenes representanter - prøver de nå å stanse

Regjeringens arbeid med saken. La meg si det klart og tydelig : Regjeringen akter ikke å la seg stanse. Regjeringen vil legge fram sine forslag i løpet av sommereen og hösten. Vi ser det slik at vi har plikt på oss til å legge forslagene fram. Så får det bli det norske stortings sak å avgjøre om forslagene skal behandles for eller etter Stortingsvalget. Vi er villig til å ta debatten og kampen om disse forslag som skal legge grunnlaget for omformingen av det norske samfunnet i den retning som vi er overbevisst om er den rette.

Årets 1. mai demonstrasjon er preget av det
tidsskifte vi står midt oppe i. Verdenskrigen og
dens ødeleggelser ligger bak oss. Et nytt Norge
tar form, langsomt men sikkert, båret fram av de
byggende krefter i folket. Over hele landet samles
vi i dag for å gi uttrykk for vår tro og vår vilje
til om nødvendig å kjempe for å bevare

fred

frihet

og folkestyre !